

Programarea Calculatoarelor

Cursul 8: Recursivitate

Ion Giosan

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca

Departamentul Calculatoare

Recursivitatea

- Tehnică de programare puternică și de uz general în care **o funcție se auto-apelează**
- Stă la baza inducției matematice
  - O tehnică puternică care demonstrează multe teoreme matematice
- Ajută la descompunerea unei probleme de dimensiuni mari în subprobleme – tehnica ***Divide et Impera***
  - Rezolvarea subproblemelor și combinarea rezultatelor duc la soluția problemei
- Ajută la determinarea tuturor soluțiilor posibile ale unei probleme – tehnica ***Backtracking***
- Permite scrierea programelor într-o manieră mult mai compactă și mai clară

Recursivitatea

- O funcție recursivă se poate **auto-apela**
    - **Direct** – funcția conține un apel al ei însăși
    - **Indirect** – funcția conține un apel al altrei funcții, iar aceasta din urmă conține la rândul ei un apel către prima funcție
  - La fiecare apel recursiv **se stochează la locații separate pe stivă**
    - Valorile variabilelor locale automate pentru apelul respectiv
    - Valorile parametrilor formali pentru apelul respectiv
    - Adresa de întoarcere din apelul respectiv
  - De-a lungul apelurilor recursive **sunt stocate pe heap și își păstrează locația**
    - Variabilele statice
    - Variabilele globale

Terminarea recursivității

- O funcție recursivă trebuie să aibă în construcția ei o **condiție de terminare**
  - Altfel apelul recursiv poate să ducă la o buclă infinită (asemănătoare structurilor repetitive în care condiția de continuare este întotdeauna adevărată și care iterează la nesfârșit)!
- **Adâncimea recursivității** trebuie să nu fie una foarte mare
  - La fiecare apel recursiv se memorează pe stivă
    - Parametrii funcției
    - Variabilele locale automate
    - Adresa de revenire din apelul funcției
  - Aceasta variază în funcție de numărul de octeți conținuți în parametrii și variabilele locale automate
  - În cazul depășirii dimensiunii maxime a stivei, programul se termină subit în urma unei erori – **stack overflow**

Recursivitate liniară

- Este cea mai simplă formă de recursivitate
- Apare atunci când o acțiune are o structură simplă repetitivă care constă într-un proces urmat de repetarea acțiunii respective
- Poate fi transformată în iterații nerecursive prin plasarea procesului într-o structură repetitivă (ex.: *for*, *while*)
  - Condiția de terminare a recursivității este utilizată pentru a termina iterarea în cadrul structurii repetitive
- Exemple
  - Calculul factorialului unei valori
  - Inversarea unui sir de valori
  - Calculul minimului unui sir de valori

Exemplu – Calculul lui $n!$

- Definiția recurrentă a lui n factorial

$$fact(n) = \begin{cases} 1 & , \text{dacă } n = 0 \\ n \times fact(n - 1) & , \text{dacă } n > 0 \end{cases}$$

- Se identifică cazul special ($n=0$) în care funcția *fact* nu se apelează recursiv
- În cazul apelului recursiv se observă că parametrul n scade cu 1 la fiecare apel => se îndreaptă către cazul special (condiția de terminare) dacă n este un număr natural

Exemplu – Calculul lui $n!$

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

double factorial(int n){
    printf("Apel recursiv cu n=%d\n", n);
    double y;
    if (n<=0)
        y = 1;
    else
        y = factorial(n-1) * n; /* &2=adresa de intoarcere dupa apelul
                               lui factorial(n-1) */
    printf("Iesirea din apelul recursiv cu n=%d\n", n);
    return y;
}

int main() {
    int n;
    printf("n=");
    scanf("%d", &n);
    printf("%d!=%g\n", n, factorial(n));
    /* &1=adresa de intoarcere dupa evaluarea lui factorial(n) */
    return 0;
}
```


Exemplu – Calculul lui $n!$

Intrare și rezultate afișate de program:

n=3

Apel recursiv cu n=3

Apel recursiv cu n=2

Apel recursiv cu n=1

Apel recursiv cu n=0

Iesirea din apelul recursiv cu n=0

Iesirea din apelul recursiv cu n=1

Iesirea din apelul recursiv cu n=2

Iesirea din apelul recursiv cu n=3

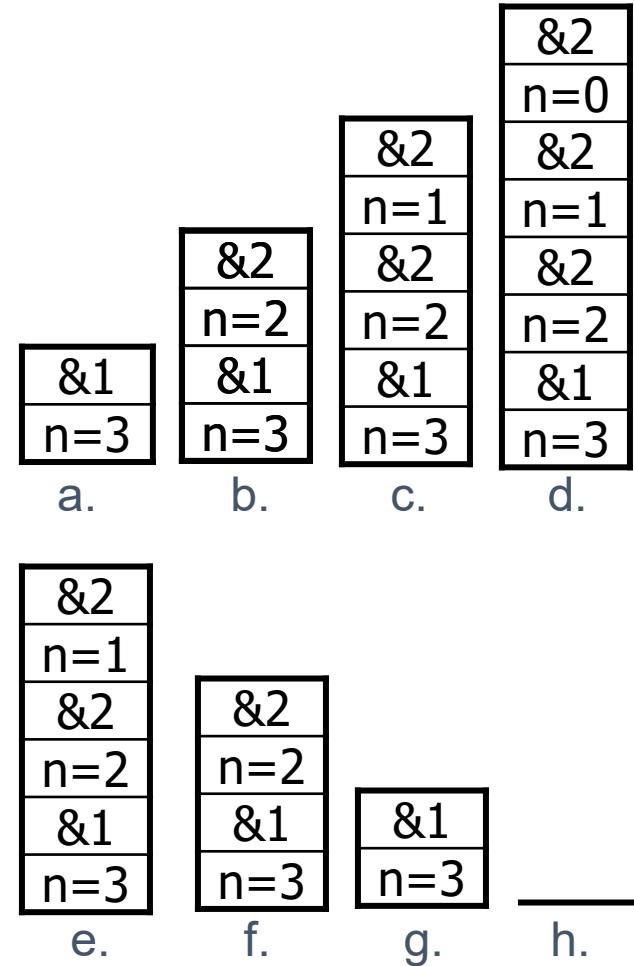
3!=6

Exemplu – Calculul lui $n!$

- Evoluția stivei de apeluri:

- Imediat după intrarea în apelul lui factorial(3)
- Imediat după intrarea în apelul recursiv al lui factorial(2)
- Imediat după intrarea în apelul recursiv al lui factorial(1)
- Imediat după intrarea în apelul recursiv al lui factorial(0)
- Imediat după iesirea din apelul recursiv (pentru $n=0$)
- Imediat după iesirea din apelul recursiv (pentru $n=1$)
- Imediat după iesirea din apelul recursiv (pentru $n=2$)
- Imediat după iesirea din apelul recursiv (pentru $n=3$) în funcția main()

Exemplu – Inversarea unui sir de întregi

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

void inverseaza(int *a, int stg, int dr)
{
    if (stg<dr)
    {
        int t=a[stg];
        a[stg]=a[dr];
        a[dr]=t;
        inverseaza(a,stg+1,dr-1);
    }
}

int main()
{
    int n=5;
    int a[]={3,6,4,1,2};
    inverseaza(a,0,n-1);
    for (int i=0; i<n; i++)
        printf("%d ",a[i]); // 2 1 4 6 3
    return 0;
}
```


Exemplu – Valoarea minimă dintr-un sir de întregi

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

int minim(int *a, int stg, int dr) {
    if (stg==dr)
        return a[stg];
    else
    {
        int m = minim(a,stg+1,dr);
        if (a[stg]<m)
            return a[stg];
        else
            return m;
    }
}

int main() {
    int n=5;
    int a[]={3,6,4,1,2};
    printf("%d",minim(a,0,n-1)); // 1
    return 0;
}
```


Recursivitate indirectă – Determinarea parității unui număr natural

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

int este_impar(int);

int este_par(int n) {
    if (n==0)
        return 1;
    return(este_impar(n-1));
}

int este_impar(int n) {
    return (!este_par(n));
}

int main() {
    printf("%d %d", este_par(20), este_par(35)); //1 0
    return 0;
}
```


Recursivitate neliniară

- Funcția se auto-apelează de mai multe ori de-a lungul firului execuției ei
- Exemple
  - Sirul lui Fibonacci

$$fib(n) = \begin{cases} 0, & \text{dacă } n = 0 \\ 1, & \text{dacă } n = 1 \\ fib(n-1) + fib(n-2), & \text{dacă } n \geq 2 \end{cases}$$

- Partițiile unui număr natural pozitiv
  - Exemplu pentru numărul 4:
 $\{1, 1, 1, 1\}, \{1, 1, 2\}, \{1, 2, 1\}, \{1, 3\}, \{2, 1, 1\}, \{2, 2\}, \{3, 1\}, \{4\}$

Exemplu – Sirul lui Fibonacci

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

int fib(int n)
{
    if (n==0)
        return 0;
    if (n==1)
        return 1;
    return fib(n-1)+fib(n-2);
}

int main()
{
    printf("%d\n", fib(20)); //6765
    printf("%d\n", fib(42)); //Timp de executie ridicat!!!
    return 0;
}
```


Exemplu – Partițiile unui număr natural pozitiv

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

void partitii(int i, int *x, int n) {
    for (int j=1;j<=n;j++) {
        x[i]=j;
        if (j<n)
            partitii(i+1,x,n-j);
        else {
            for (int k=0;k<=i;k++)
                printf("%d ",x[k]);
            printf("\n");
        }
    }
}

int main() {
    int n=4;
    int x[n];
    partitii(0,x,n);
    return 0;
}
```


Buclă infinită !

- Nu există condiție de terminare:

```
void afisare_cifre(int n) {  
    afisare_cifre(n / 10);  
    printf("%d\n", (n % 10));  
}
```

- Există condiție de terminare, dar apelul recursiv nu modifică valoarea parametrului:

```
void afisare_cifre(int n) {  
    if (n < 10)  
        printf("%d\n", n);  
    else  
    {  
        afisare_cifre(n);  
        printf("%d\n", (n % 10));  
    }  
}
```


Depășirea stivei !

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

void f(int n) {
    double x[10000]; // Tablou alocat pe stiva la fiecare apel
    if (n==0)
        return;
    else
    {
        f(n-1);
        printf("%d ",n);
    }
}

int main() {
    f(10); // 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
    f(100); // Depasire de stiva !!!
    return 0;
}
```


Recursivitatea – important !

- Pentru a evita ciclul infinit scrieți un caz special în care funcția să nu se apeleze recursiv
- Atenție la funcțiile care se pot apela prin recursivitate indirectă
- Recursivitatea trebuie gândită bine – altfel se pot scrie programe total ineficiente
- Recursivitatea este o alternativă pentru structurile repetitive *for* și *while* utilizate în calcule ce necesită iterații multiple
- Funcțiile recursive sunt foarte utile când structurile de date (ex. arbori binari de căutare) sau paradigma de programare (ex. *divide et impera*) sunt recursive prin definiție

Recursivitatea – important !

- O funcție recursivă ar trebui să aibă următoarele trei proprietăți
  - Nu se auto-apeleză la infinit
    - Se va identifica cazul special (sau condiția de terminare) în care funcția nu se auto-apeleză
    - Se va asigura faptul că succesiunea de apeluri recursive va conduce către acest caz special
    - Pot să existe mai multe astfel de cazuri speciale
  - Fiecare caz special de oprire
    - Trebuie să returneze valoarea corectă pentru acel caz (în cazul funcțiilor care returnează o valoare)
    - Trebuie să execute acțiunile corecte pentru acel caz (în cazul funcțiilor care nu returnează nicio valoare)
  - Pentru cazurile care necesită apeluri recursive, dacă apelul recursiv se execută corect (sau returnează o valoare corectă) atunci acțiunea finală este corectă (sau calculul final este corect)